

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1932.

Andra kammaren.

Nr 43.

Tisdagen den 10 maj.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 3 innevarande maj.

§ 2.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtande nr 91, bevillningsutskottets memorial nr 40 och betänkande nr 41, bankoutskottets utlåtanden och memorial nr 46—49, första lagutskottets utlåtande nr 32 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 70 och 71.

§ 3.

Till avgörande företogs bevillningsutskottets betänkande nr 34, i anledning av väckta motioner om tull å potatis.

Ang. tull å potatis.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande motioner om tull å potatis, nämligen:

de likalydande motionerna nr 239 i första kammaren av herr *Pettersson m. fl.* och nr 358 i andra kammaren av herr *Hammarlund m. fl.*, i vilka föreslagits, att riksdagen måtte besluta, att potatis, rå, nyskördad (färsk) och inkommande under tiden 1 januari—15 juli skulle åsättas en tullsats av 4 kronor för 100 kilogram, samt

att annan potatis ävensom potatisflingor, skulle åsättas en tullsats, gällande för hela året, av 2 kronor för 100 kilogram; samt

motionen nr 243 i andra kammaren av herr *Persson i Fritorp m. fl.*, i vilken föreslagits, att riksdagen måtte besluta, att tull å potatis skulle utgå med 1 krona per 100 kilogram.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, i anledning av ovanberörda motioner,

1) besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, dels att frågan om beredande av tullskydd åt potatisodlingen inom riket måtte göras till föremål för närmare utredning vid tidpunkt, som härför kunde befinnas lämplig, och frågans handelspolitiska sida därvid jämväl tagas under övervägande, dels ock att Kungl. Maj:t ville för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda; samt

2) besluta, såsom tillägg till gällande tulltaxa, att från och med dag, som Kungl. Maj:t bestämde, vid införsel från utlandet av vara av nedan omförmält slag tull skulle utgå efter följande grund:

Andra kammarens protokoll 1932. Nr 43.

Ang. tull å
potatis.
(Forts.)

Tulltaxe- nr	Statistiskt nr	V a r u s l a g	Tull för 100 kg kronor
		Potatis: rå:	
ur 51	ur 107	annan, inkommande under tiden 1 januari— 31 juli . . . . . N	1:—

Vid betänkandet var fogad en reservation av herrar *Bärg, Örne, Björnsson, Lövgren, Björklund, Östergren, Ericson* i Boxholm och *Werner*, vilka hemställt, att riksdagen måtte avslå såväl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde

Herr **Lövgren**: Herr talman! För några år sedan var det en framstående man inom nationella ungdomsförbundet, som i en artikel i *Det nya Sverige* gjorde en programförklaring, i vilken det hette: »När statsmannen fixerar målen, då har han att uttaga medlen dit. Dessa medel böra uttagas av de fattigare klasserna såsom representerande det korta tänkandet.» Enligt hans mening borde överhuvud de fattiga klasserna icke hava mera pengar än att de kunde täcka behov av korttidsnatur, alltså de animala behoven. Jag är ganska säker om att djupt in i högerlägret kände man sig förbittrad över denna programförklaring och ville icke ställa sig alldeles solidarisk med den. Men i vinter se vi här i riksdagen, huru bondeförbundet och högern solidariskt slå vakt om ett program, som är lika krasst som det som jag omnämnt här. Och jag vet verkligen icke, var det slutligen skall stanna, om man skall börja att beskatta fattigt folks enklaste näringsmedel på det sätt, som den borgerliga majoriteten här tydligen vill göra. I första kammaren lyckades man ju uppnå majoritet, en knapp majoritet, för denna tullbeskattning av potatis. Jag hoppas, att andra kammaren visar sig hava ett annat kynne.

Jag skall tillåta mig erinra litet grand om huru potatistullen blivit behandlad under tidernas lopp. Den behandlades vid riksdagarna 1880, 1885 och 1886 och blev avslagen. Den bifölls 1888 och stod kvar till 1892, då den upphävdes, och den upphävdes med en så pass stor majoritet som 134 röster mot 69 i andra kammaren. Sedan stod det strid om den under åren 1894, 1895, 1896, 1897, 1901 och 1902. Sedan dess har den icke legat på kamrarnas bord. Den kompakta borgerliga riksdag, som då fanns, slog vakt om de fattigastes intressen och vägrade att vara med om en tullbeskattning av potatis. Daniel Persson i Tällberg sade 1897 vid behandlingen av frågan, att här komma herrarna och tala om, att det skall vara skydd för inhemsk näring, men aldrig hör jag herrarna tala om skydd för fattiga inhemska medborgare. Och jag tycker, att även djupt in i det borgerliga lägret kunde man hava anledning att skriva sig till minnes Daniel Perssons ord från 1897, så mycket mera som tullen i detta fallet icke bara drabbar en den fattige mannens nödvändighetsartikel utan också drabbar vid en tidpunkt, då priset på potatis är relativt högt.

Förliden höst stod priset i medeltal i 6.98 kronor här i Stockholm, och i mars stod det i 9 kronor per 100 kilogram, således 2 kronor högre; och om jag ser på statistiken för åren 1929, 1930 och 1931, så finner jag, att under tiden januari till juli ligger potatispriset 2 kronor högre, jämfört med höstmånaderna.

Nu kan man på grund av att tullen, som väl är, är bunden genom ett handelsavtal, icke föreslå införande av tull för tiden augusti—december, men man

föreslår den införd för tiden januari—juli, alltså vid en tidpunkt, när priset är tillfredsställande. I mars månad 1930 stod priset vid 7.30 kronor i medeltal för sydsvensk potatis och 7.10 kronor i medeltal för uppländsk potatis, och nu i mars stod det, som jag förut nämnde, i 9 kronor per 100 kilogram. Man har således ett mycket bättre pris i år, än man hade förlidet år. Man skall likväl genomföra denna tullsats, och naturligtvis kan den borgerliga majoriteten genomföra den. Men nog är det min bestämda uppfattning, att man därmed gör sig skyldig till ett övergrepp emot de fattigaste i samhället, och samtidigt gör man sig skyldig till en dumhet, ty ingen skall säga mig, att man icke i det land, som framför allt kommer att drabbas av denna tull, kommer att finna ut några repressalier. Vi hava visserligen icke så stor handelsförbindelse med det landet, men siffran för exporten svänger i alla fall mellan 5 och 7 miljoner kronor under senaste åren, och 5 till 7 miljoner kronor industrivaror representera en betydande arbetstillgång här i landet.

Såvitt jag kan förstå, kunna Sveriges jordbrukare icke förtjäna något på detta, därför att priset under den tid på året, när tullen skulle gälla, är relativt bra, och vidare regleras potatispriset faktiskt av priset på stärkelse.

Under sådana förhållanden, herr talman, kan jag icke inse, att andra kammaren bör gå med på utskottets förslag. Jag tillåter mig därför yrka avslag på utskottets hemställan, och jag hoppas, att detta skall bli andra kammarens beslut.

Herr förste vice talmannen Nilsson: Herr talman! Jag hade verkligen icke väntat, att det anspråklösa förslag, som här föreligger om en tillfällig tull med 1 krona per 100 kilogram potatis under årets första månader skulle röna ett sådant motstånd. Det är, tycker jag, att motståndarna taga till storsläggan, ty jag kan icke tänka mig, att även om detta förslag skulle gå igenom, det skulle verka synnerligen tyngande på konsumenterna, med hänsyn till det prisläge som i allmänhet råder på potatis.

Potatisodlingen, som under senaste år har omfattat omkring 140,000 hektar, är alldeles tillräcklig för att tillgodose den inhemska förbrukningen och konsumenternas behov. Det oaktat förekommer en icke oväsentlig import av potatis från Estland, men också från Tyskland och delvis från Italien. Det mesta är emellertid från Estland. Importens värde kan man se i utskottsutlåtandet. År 1927 uppgick den till ett värde av omkring 1 $\frac{1}{2}$ miljoner kronor, år 1928 till 3 $\frac{1}{2}$ miljoner kronor, och 1931 närmade den sig 1 miljon kronor. Det är i alla fall inga bagateller; och då det finns mycket större möjligheter än som nu äro utnyttjade för att inom landet tillgodose behovet av matpotatis för Sveriges folk, kan väl en sådan åtgärd som den nu ifrågasatta icke på något sätt anses vara opåkallad.

Svårigheterna för jordbruket känna vi alla, dem behöva vi icke upprepa vid vartenda tillfälle, då en sådan fråga som denna förekommer. I synnerhet potatisodlingen har sin förnämsta utbredning i de kargare trakterna av vårt land, och jag tänker då på de lätta sandjordarna hemma i det län, som jag har äran representera, där befolkningen har denna odling till en ganska betydande näring. Det är företrädesvis småbönder och småbrukare, som ägna sig däråt. Det är naturligtvis större odlare också — men denna odling sysselsätter i alla fall till större del de mindre.

Det skulle endast vara vid ett sådant fall, att missväxt skulle uppstå, som man kunde förmoda, att tullen skulle kunna tynga konsumenterna. Emellertid är denna odling, på det sätt som denna mestadels bedrivs och sådan som den skötes, där man har kommit längst och där man använder bästa och gynnsammaste metoder, med hästhackning och handhackning kommen så långt, att det är knappast några skördar, som äro så jämna som potatisskördarna, och man

Ang. tull å
potatis.
(Forts.)

synes därför icke behöva taga allt för mycken hänsyn till befarad missväxt på denna vara.

Under sådana förhållanden är det icke förenat, såvitt jag kan se, med något äventyr, om en så ringa tullsats som den nu ifrågasatta skulle komma i tillämpning. Det skulle i alla fall vara en uppmuntran för jordbrukarna, som ha det så svårt i alla hänseenden, om detta lilla skydd kunde beredas potatisodlingen. Jag tror nu icke, att det gör så mycket på priserna, men någon liten ökning torde det likväl medföra, och jag hade därför icke tänkt, att man skulle resa ett sådant motstånd och använda en sådan argumentering, som herr Lövgren gjorde.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag, vilket jag anser vara synnerligen väl motiverat i detta fall.

Häruti instämde herr *Bengtsson* i Kullen.

Herr **Andersson** i Rasjön: Herr talman! Det föredragna bevillningsutskottsutlåtandet är ett rätt egendomligt aktstycke. Med anledning av väckta motioner om tull på potatis har utskottsmajoriteten funnit, att denna fråga behöver utredas. Främst förefaller det vara de handelspolitiska skälen, som föranlett utskottsmajoriteten till detta uttalande. Dels äro vi förhindrade att införa tull på potatis under viss tid av året på grund av den tyska handels-traktaten, och dels antyder utskottsmajoriteten, att det kunde finnas vissa andra handelspolitiska konsekvenser, som behöfve beaktas. Så långt kan jag vara ense med utskottet.

I olikhet med den förste ärade talaren kan jag icke finna, att denna fråga är av så oerhört stor betydelse ur konsumentsynpunkt. Ty lika väl som det är tull på t. ex. spannmål och varför icke på kaffe, kan man tänka sig, att det kan vara en tull på potatis, och jag kan icke alls dela hans indignation över det attentat, som detta skulle utgöra mot konsumentintresset. Men däremot måste man finna det rätt inkonsekvent av utskottet att efter att hava förordat en utredning, som även jag finner lämplig, komma och föreslå en tullåtgärd företagen nu omedelbart. Jag skulle finna en sådan anordning motiverad, därest det kunde påvisas, att ett beslut av riksdagen i enlighet med utskottsmajoritetens förslag i fråga om tullen för det närvarande kunde hava någon praktisk betydelse, men såvitt jag förstår, skulle det icke bli följden. Ty det är väl ingen som förutsätter, att riksdagens tullbeslut skulle hinna effektueras i sådan tid, att den import, som tilläventyrs äger rum under vårmånaderna i år, skulle komma att drabbas av tullförhöjningen. Och när importen för säsongen är avslutad, i vad det gäller potatis av 1931 års skörd, då hava vi en tullsats av 7.50 kronor per 100 kilogram, beslutad i år, på färsk potatis, som därefter importeras, och när den ordinarie potatiskampanjen börjar på hösten, äro vi som sagt förhindrade att införa någon tull under den tiden. Utskottet har heller icke kunnat föreslå, att den föreslagna tullen skulle gälla längre än till den sista juli. Såvitt jag kan förstå, kan ett beslut av riksdagen nu i positiv riktning i tullfrågan icke hava någon praktisk betydelse under det innevarande året.

Återstår då frågan, vad betydelse det kunde få under början av nästa år. Nu är det emellertid så, att potatis åtminstone till nordsvenska och mellansvenska hamnar icke kan importeras under vintermånaderna, då potatis är en ömtålig produkt, som måste skyddas mot frost; och vid sådant förhållande håller jag för sannolikt, att ett tullbeslut i dag icke heller kommer att få betydelse för den import, som äger rum de första månaderna av 1933.

Det förefaller mig därför alldeles obehöfligt, att riksdagen i dag, samtidigt som den begär en utredning i frågan hos Kungl. Maj:t, ändock fattar ett beslut

i själva sakfrågan. Det är icke bara inkonsekvent utan överflödigt ur den synpunkten, att om utredningen skulle leda till det resultat, att en tullsats på potatis är lämplig och genomförbar, så hinner 1933 års riksdag att fatta beslut i ärendet, till dess att potatisimporten på våren kan börja. Därför förefaller det mig, som om det vore mest konsekvent med hänsyn till det föreliggande läget, om andra kamraren biträdde utskottets hemställan under punkten 1, den som avser en hemställan om utredning, men avslöge utskottets hemställan under punkten 2, den som avser ett direkt beslut om införande av en tull för viss tid av året. I och med det att riksdagen har uttalat sig för en utredning, har riksdagen understrukt behovet av att en sådan kommer till stånd.

Detta spørsmål faller naturligtvis liksom alla andra tullspørsmål ordinärt under tullutredningsarbetet; och den omständigheten, att riksdagen begär en särskild utredning beträffande detta speciella spørsmål, måste i och för sig tolkas så, att riksdagen anser denna angelägenhet vara av så stor vikt, att man icke kan avvakta tullutredningens resultat, och därför menar jag, att de som nu ivra för tullen och principiellt anse, att den är befogad och lämplig, få ett mycket starkt gehör för sin uppfattning genom ett bifall till utredningsbeslutet. Själva sakbeslutet har jag för min del betraktat såsom ineffektivt för det närvarande; och därför skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till punkten 1 av utskottets förslag men avslag på punkten 2.

Herr **Anderson** i Storegården: Herr talman! Denna tullfråga är icke av någon överväldigande betydelse, ty det gäller en produktion, som icke tillhör de större. Men det är en produktion, som har goda betingelser för att kunna bedrivas och utvecklas här i landet, och det är en produktion, som är stor nog att tillfredsställa det inhemska konsumtionsbehovet. Vi hava således här en fullständigt onödig import, som under vissa tider också kan verka deprimerande på den inhemska marknaden. Under tider, då exporten kan flyta lättare, finns det skäl för att man kan tillåta en import av även sådana alster, som man mycket väl kan förse sig med genom egen odling, men under tider, när det ena efter det andra av besvärande hinder resas för export till utlandet, är det givet, att det är viktigare att tillvarata de marknadstillfällena, som bjudas inom landet för den inhemska produktionen. Och när herr Lövgren här talar om att detta skulle vara en dumhet, därför att det skulle medföra vissa handelspolitiska konsekvenser ifrån det lands sida, som har det största intresset av denna marknad här i landet, så tycker jag, att detta vittnar om en ganska ensidig inriktning till det handelspolitiska problemet. Han säger, att detta land fäster ett stort avseende vid denna sak. Det rör sig ju om ett relativt litet belopp — en import härifrån om 5—7 miljoner kronor om året. Ja, dylika intressen hava vi, herr Lövgren, i många länder i världen. Vi se denna vår export dag efter dag utsättas för ökade hinder och ökade svårigheter. Men aldrig kan man dock finna, att herr Lövgren kommer upp till en sådan där stämning och blir förargad och säger, att vi böra vidtaga repressalier, därför att vi bliva utsatta för vissa besvärligheter för vår export. Är det så, att man i Estland i någon mån, bara i en ringa mån, tillämpar det system, som herr Lövgren gör sig till talesman för här i riksdagen, så bör man ju där kunna resonera på det sättet, att Sverige har en egen odling. Vi ha potatisodling liksom Estland, och våra potatisodlare ha berättigade intressen likaväl som Estlands potatisodlare, och Sverige har ingen nämnvärd export av potatis. Jag tror, att om förhållandet vore det motsatta och vi exporterade potatis t. ex. till Estland, så skulle det väl resas motstånd från Estlands lantbrukare, och de skulle säga: den där odlingen kunna vi sköta själva för vårt folks behov.

Herr Lövgren drog fram ett uttalande, som lär ha fällts av Daniel Persson i Tällberg, om att man talar om skydd för inhemsk näring, men man talar icke

Ang. tull å
potatis.
(Forts.)

om skydd för fattiga medborgare. För min del är det samma sak. Om man försöker skydda en näring och arbetstillfällena åt landet, så är det att skydda de fattiga medborgarna och göra det möjligt för dem att försörja sig. Är det så, att vi låta det ena arbetstillfället efter det andra gå oss ur händerna, då bjudas icke i fortsättningen de arbetstillfällena, som annars skulle kunna bjudas.

Herr Andersson i Rasjön framförde några synpunkter, som gingo ut på att man skulle kunna uppskjuta denna fråga till kommande år, och att man skulle kunna nu åtnöja sig med en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning. För min del skulle jag kunna reflektera på den linjen under den förutsättningen, att icke första kammaren redan hade fattat beslut i ärendet. Men det är dock av en viss betydelse, att det lilla tullskydd, som här kan bjudas potatisodlingen, kan träda i kraft tämligen snart. Det är visserligen sant, att detta tullskydd icke är avsett att utgå under de sista månaderna av året, och att de första månadernas transport av potatis är något försvårad. Men den är dock icke försvårad i nämnvärd grad till Stockholm, utan en sådan potatisimport kan ske hit under någorlunda gynnsamma betingelser. Vidare tar sig riksdagen ibland lång tid för behandling av ärendena, och det händer, att man uppskjuter sådana saker som denna till långt fram på våren. Då skulle detta kunna medföra, att detta års potatisskörd icke erhöi det här avsedda skyddet mot utländsk konkurrens.

Jag tror också, att det skulle vara nyttigt, om man här i riksdagen finge klargjord den nuvarande regeringens ställning till dessa spörsmål. Här kommer upp en liten tullfråga då och då, och det uppstår en tulldebatt, ofta av handelspolitisk innebörd. För någon tid sedan tillät jag mig till hans excellens herr statsministern framställa några spörsmål angående dessa saker. Det är alldeles givet, att för de näringspolitiska åtgärder, som man skall vidtaga, skulle det vara fördelaktigt, därest regeringen vore villig att ställa sig som initiativtagare och skaffa den utredning och göra de uppgörelser, som vid sådana initiativ kunna förutsättas.

I den skrivelse, som i detta utskottsbetänkande föreslås, har man ju tänkt sig hos regeringen begära, att den genom underhandlingar med Tyskland skulle skaffa oss handelsfrihet i detta hänseende. Jag tycker, att, om vi hade något litet av den handelspolitiska anda, som herr Lövgren förutsätter, att Estland har, så skulle vi reagera en smula emot de åtgärder av rätt så starkt importhämmande art, som Tyskland under senare tid vidtagit, såväl beträffande massaexport och smölexport som genom valutaransonering för import bl. a. från Sverige. Jag tycker, att det vore ganska beklämmande, om den svenska handelspolitiken skulle hava kommit dithän, att den utan vidare skulle godtaga vilka hårda ingripanden, som än gjordes emot vår export, utan att man samtidigt sökte få åtminstone några fördelar i fråga om vår rätt till importbegränsning. Man måste med nödvändighet kräva ömsesidighet härvidlag. Är det så, att våra exportmöjligheter undan för undan beskäras, så måste givetvis vår tullpolitik rättas därefter. Man måste visa de främmande länderna, att de icke alldeles ostraffat kunna träda de svenska intressena för nära.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena friherre **Ramel**: Herr talman! Jag vill gärna erkänna, att jordbruket för närvarande befinner sig i ett synnerligen svårt läge, och att enligt min uppfattning allt, som rimligen kan göras för att underlätta dess ställning, också bör göras. Men det bör vara åtgärder, som medföra verklig nytta, och ej vad som närmast blir en tom gest.

Nu är det så, som bevillningsutskottet också framhållit, att potatistullen är bunden genom vår traktat med Tyskland under tiden 1 augusti—31 december. Utskottet har ju med anledning därav även hemställt dels om en utredning, i

vilken även frågans handelspolitiska sida skulle tagas under övervägande, dels också om en tull av 1 krona per 100 kilogram för potatis, som inkommer under tiden 1 januari—31 juli.

*Ang. tull å
potatis.
(Forts.)*

Jag skulle för min del funnit det vara klokt, om utskottet stannat vid sin hemställan nr 1, den om en utredning. En utredning rörande denna fråga synes mig så mycket mera vara på sin plats, som de närmaste månaderna väl torde komma att medföra handelspolitiska avgöranden av betydande räckvidd. Men att i avvaktan på dessa avgöranden införa en tull, vilken, enligt vad utskottet självt medger, sannolikt lär medföra, att införseln komme att förskjutas till månaderna närmast före årsskiftet, synes mig betänkligt. Följden därav skulle givetvis bliva, att just under årets sista månader våra jordbrukare, vilka under nuvarande tider snarast vilja erhålla kontanter för sina produkter och därför strax efter skörden önska sälja sin potatis och till salu utbjuda denna vara, skulle bliva utsatta för utländsk konkurrens i högre grad, än om tullfrihet fortfarande rådde eller om tullen vore gällande hela året. Det är ju möjligt, att det blott bleve under cirka två månader om året, som en dylik blott en del av året gällande tull komme att vara i kraft.

Jag kan icke finna annat, än att det vore oklokt att införa en temporär tull, som, enligt vad bevillningsutskottet självt medger, skulle medföra vissa olägenheter och som dessutom — jag vill icke fördölja det — skulle av flera anledningar medföra handelspolitiska nackdelar av ej obetydlig räckvidd.

Herr Heiding: Herr talman! Bland de kulturväxter, som odlas i vårt land, är det ingen, som odlas i så stor utsträckning som potatisen. Potatis odlas vid både stora och små jordbruk. Egnahemsägare och småbrukare kunna genom potatisodling förskaffa sig en rätt avsevärd inkomst, ifall de kunna betinga sig rimliga priser för sin vara. Potatisen odlas i de flesta fall på den sämre jorden här i landet. Det finns jordar, där det icke kan odlas annat än råg och potatis. Och för dem, som odla denna jord, bör det väl beredas någon hjälp. Det har länge talats om, att det varit de jordbrukare, som haft den bästa jorden, som fått stöd ifrån statens sida, under det att de små jordbrukarna och de som haft den sämre jorden ingenting hava fått. Nu kan emellertid här beredas ett tillfälle att lämna något stöd även åt de senare.

Potatisodlingen ger för övrigt många arbetstillfällen, varför man även ur den synpunkten bör behålla potatisodlingen inom landet. Varför skola vi hålla på att importera potatis utifrån, då vi kunna odla tillräckligt för vårt behov av denna vara inom landet? Och när vi inom landet hava lämplig jord för potatisodling, så böra vi kunna ge denna odling sådant stöd, att vi kunna fortsätta därmed.

Nu framhålles det, att potatispriset på grund av en dylik åtgärd skulle kunna bli höjt för konsumenterna. Men jag vill säga, att konsumenterna behöva icke i detta fall befara någon oskäligen prisförhöjning. Det tullskydd på 1 krona per 100 kilogram, som nu är föreslaget, är ju så pass lågt tilltaget, att det egentligen icke kan verka så, som det borde göra. I motionerna nr 239 i första kammaren och nr 358 i andra kammaren har det föreslagits en tullsats av 2 kronor för 100 kilogram, men sedan har från annat håll frankommit, att det skulle vara tillräckligt med ett tullskydd av 1 krona per 100 kilogram. Utskottet har nu stannat vid den sistnämnda tullsatsen men har icke kunnat gå med på, att tullen skulle gälla hela året. På grund av rådande handelsavtal har utskottet föreslagit, att tullen skall vara gällande endast under de sju första månaderna av året. Det blir på det sättet icke mycket som bjudes, men det blir ju alltid något.

Ett bifall till herr Anderssons i Rasjön yrkande att endast godkänna den första punkten i utskottets förslag, skulle ju innebära att skjuta på frågan ett

Ang. tull å
potatis.
(Forts.)

helt år framåt. Tror då herr Andersson, att det komme att fattas något beslut i denna fråga omedelbart vid riksdagens början nästa år? Det bleve nog, såsom fallet i regel är med jordbruksfrågor, på det sätt, att ärendet komme före i riksdagen först mot slutet av densamma, och då bleve saken uppskjuten ett helt år. Därför är det tydligt, att man bör gå med på det förslag, som här föreligger. Tullen är ju så obetydlig, att jag trodde icke, att förslaget skulle möta något motstånd. Herr Andersson talar om utredning. Ja, vi önska en utredning om icke tullen skall kunna tillämpas för hela året. Men varför skall man skjuta på frågan om införande av den av utskottet förordade tullsatsen under tiden 1 januari—31 juli?

Herr Lövgren talade om att de fattiga skulle drabbas så hårt av denna tull. Men jag får säga herr Lövgren, att bland producenterna finns det en mängd fattiga jordbrukare, som verkligen behöva hjälpas. Och jag skulle vilja ifrågasätta, om det icke bland dessa småbrukare finns en hel del, som kunna räknas bland de fattigaste i dessa dagar, och som hava det så dåligt ställt, att de nu måste beredas någon hjälp.

Nu framhöll hans excellens herr utrikesministern, att det skulle vara oklokt, om vi toge den förordade tullsatsen på en krona, och att det vore bättre att vänta, tills utredning i frågan förelåg. Men på så sätt skulle frågan endast bliva förhalad, och det skulle innebära, att det komme att dröja mycket länge, innan vi finge någon förbättring härvidlag. För min del kan jag därför icke sympatisera med ett sådant förslag.

Att potatispriset i vår har varit något högre än under de senare åren är endast en tillfällighet. Vi veta icke, huru det kan komma att ställa sig ett annat år. För ett par år sedan var det nästan omöjligt att sälja potatis till något pris. Det fanns vissa platser inom landet, där man ansåg, att det knappast lönade sig att skörda potatisen. Under sådana förhållanden är det ju tydligt, att denna odling behöver ett skydd.

Ehuru, som jag förut sagt, det här föreslagna skyddet är alldeles otillräckligt och behöfve utsträckt längre, skall jag, herr talman, i den föreliggande situationen be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Werner: Herr talman! Herr förste vice talmannen började sitt anförande med att uttala förundran över att denna anspråklösa tull skulle möta det motstånd, som här har rests emot densamma. Jag tror, att däri ligger en bestämning över förslaget karaktär ur jordbrukarsynpunkt. Det måste vara ett mycket anspråklöst förslag, som icke har möjlighet att ge någon som helst hjälp, då det begränsas till de sju första månaderna av året men lämnar jordbrukaren åt sitt öde under den tid av året, då det kunde tänkas verka som prisregulator. Det lämnar honom fullständigt utan något som helst stöd under den tid av året, då skörden sker, och de fem sista månaderna av året, då utbudet äro störst och då naturligtvis priserna äro hårdast pressade.

Varför vår potatisimport har fått den omfattning, som den hittills haft, är beroende på en organisationsfråga, försändnings- och sorteringsmöjligheterna inom landet. Den frågan är uppmärksammas av lantbruksstyrelsen. Det är möjligt, att förhållandena i detta avseende kunna bli bättre i framtiden. Men under behandlingen föregående år av en liknande tullfråga upplystes det, att t. o. m. officiella statliga inrättningar hade vägrat mottaga svensk potatis, därför att den var sammansatt av olika potatissorter och av sådan art, att man icke kunde använda den till större utspisning och i den utsträckning, som skulle vara lämplig.

Herr förste vice talmannen nämnde också, att vi nu kunde tillgodose vårt potatisbehov och att vi nu hade praktiskt taget jämna skördar. Men man behöver bara taga skördarna och jämföra skördesiffrorna för 1927 och 1929

såsom typer. År 1927 var det en skörd på 975,000 ton och 1929 på 1,928,000 ton, således betydligt mer än dubbelt så stor skörd som 1927. År 1927, då det faktiskt var missväxt på denna vara i landet, var medelpriset inom landet omkring 8 kronor, men året därpå, 1928, var medelpriset 13:30 kronor.

Jag undrar, om det kan vara riktigt att vid sådana tillfällen belasta dessa, som ha potatisen såsom sin huvudsakligaste föda — ett surrogat kanske för mera koncentrerade näringsämnen — med en konsumtionsskatt. Särskilt vid ett sådant tillfälle som nu är detta helt enkelt oskäligt.

I stort sett tror jag, att denna tull icke har något värde såsom prisfördyrande på landsbygden. Där ligger det i regel så till, att någon import för att täcka behovet icke kan tänkas och icke spelar någon som helst roll i detta avseende, medan det däremot vid dylika nödtillfällen eller missväxttillfällen liksom också för de stora konsumtionsorterna har en viss betydelse, att det finnes en möjlighet att kunna få in varan utifrån. Betydelsen av denna tull, sade också herr förste vice talmannen, var av psykologisk natur. Det är den naturligtvis för jordbrukarna. Den tullpsykos, som nu går över vårt land, måste naturligtvis avsätta några frukter. Men den är väl icke bara av psykologisk natur för stora mängder folk utanför dessa leder.

Herr Heiding talade här om de allra fattigaste och undrade, om icke dessa just funnes bland jordbrukarnas leder. Jag undrar, om det par hundra tusen, som i vårt land för närvarande gå utan möjlighet att få något arbete, icke i alla fall få betraktas som den grupp, som bör kallas den allra fattigaste i vårt land, och om det är riktigt att gå in för ett förslag, som för dem kan fördyra livsmedlen och som absolut gör det på de stora konsumtionsorterna Stockholm, Göteborg o. s. v.

Med vad jag nu anfört skall jag be att få yrka avslag på bevillningsutskottets hemställan.

Herr Nilsson i Hörby: Herr talman, mina herrar! Jag skall icke göra debatten alltför lång, men jag vill yttra ett par ord i anledning av vad som är sagt. Och jag skulle till den siste ärade talaren vilja säga, att man ju kan diskutera, var de fattigaste finnas — en replik, som herr Lövgren i Nyborg också kan få taga åt sig.

Den siste talaren säger ena gången, att en åtgärd i den föreslagna riktningen gör ingen nytta, och den andra, att man icke skall fördyra livsmedlen för konsumenterna. Jag tycker det står i strid med vartannat.

Han refererade vidare vad herr förste vice talmannen yttrade, om att det var ett något anspråkslöst förslag, som här förelåg. Ja, det är alldeles riktigt. Men vad är det, som gör, att det är så anspråkslöst, som det är? Jag kan ju avslöja en liten hemlighet, och det är, att det inom utskottet förelåg åtminstone en stark känsla av och en önskan att göra denna tull-sats till en tull, som skulle gälla hela året. Det gick icke för sig, därför att man stötte på patrull i tyska handelstraktaten, ett skäl, för vilket jag icke böjer mig. Med avsikt att vinna så stor anslutning till det lilla, som möjligen kan vinnas, har jag emellertid biträtt utskottsförslaget.

I fråga om den tyska handelstraktaten skall jag rikta en fråga till hans excellens utrikesministern och delvis svara på vad han sade. Jag tror, att det ligger till på det viset, att tyskarna icke skicka hit någon potatis, så att om man från utrikesdepartementets sida velat taga upp förhandlingar med tyskarna, kanske de avstått från denna förmån. Och då kunde vi utvidgat detta tullprogram till hela året. Vidare måste jag säga, att det väckte en liten smula förvåning hos mig, när hans excellens utrikesministern ingrep i debatten här, då det gällde denna fråga. Det väckte samma förvåning, att hans excellens statsministern ingrep, då vi diskuterade ägg-tullen.

Ang. tull å
potatis.
(Forts.)

Ang. tull å
potatis.
(Forts.)

Utrikesministern sade, att skola vi göra någonting, så skall det vara en sak, som kan bli till verklig nytta. Ja, jag medger, att det kunde göras saker, som bleve till betydligt större nytta. Men då borde väl initiativ och förslag komma från regeringen. Och jag skall be att få fråga: När få vi ett förslag, som blir till verklig nytta? Jag kan tala om för de båda excellenserna, att det är hög tid, att det kommer något. Den där utredningsperioden har varit alldeles för lång, som den varit. Det går icke att vänta hur länge som helst. Enskilda motionärer och bevillningsutskottet kunna ju icke taga initiativ på sådant sätt till verkligt stora ingripanden, som en regering kan göra. Jag kan ju passa på att säga det nu, då kanhända det är åtskilliga förslag på väg, som äro viktigare än detta, och tänker då närmast på jordbruksutredningens förslag. I vad mån regeringen kommer att ställa sig bakom detta eller icke, vet jag ej, men icke kommer det att lösa alla svårigheterna. Det är i alla fall verkligen någonting, som vi behöfve få fram. Men jag hoppas samtidigt, att vi från regeringshåll snart få fram de större åtgärderna, som verkligen kunna hjälpa det svenska jordbruket på det enda effektiva sätt, som finns, d. v. s. genom att vi få en sådan prisnivå, att det kan försörja sig själv.

Nu riktade herr Andersson i Rasjön kritik mot föreliggande förslag. Han sade, att det var konstigt, därför att den föreslagna tullåtgärden icke kommer att göra någon nytta med avseende på importen i år. Det är alldeles riktigt, och det har icke utskottet förutsatt heller. Om vi däremot skulle biträda det yrkande, som herr Andersson i Rasjön gjorde, kan det hända, att hela den skörd, som vi förvänta till hösten, också kommer att säljas i konkurrens med den utländska importpotatisen.

Jag är icke blind för nackdelarna i utskottets förslag, men jag har ansett och anser fortfarande, att det kan bliva någon om än liten nytta med förslaget. Jag kan ju säga, att den största nackdelen i utskottsförslaget är den, att man under december månad, så långt som man vågar lagra potatisen, importerar potatis, för att kasta ut den, sedan tullen trätt i kraft. Men å andra sidan tror jag icke, man kan hålla så stora lager, att de räcka hela tiden. Det hänger ju, som sagt, på den tyska traktaten, men jag kan icke förstå, att tyskarna sätta något värde på den i detta fall.

Sedan ha reservanterna gjort gällande vissa synpunkter, som herr Werner upprepade i sitt anförande, nämligen att denna fråga om import av potatis i mångt och mycket är en sorterings- och transportfråga. Han har litet rätt i bäggedera. Men sorteringsfrågan får lösas på annat sätt. Jag tror, att estländarna löst den bättre än vi. Det kostar nämligen icke så mycket för estländarna att sortera en hektoliter potatis som för svenskarna, därför att de ha billigare arbetskraft. Därmed har jag icke sagt, att våra arbetare ha för mycket betalt. Men det är denna vår arbetskraft, som herrarna vilja utsätta för konkurrens med den billigare estländska och polska arbetskraften.

Vad sedan transportfrågan beträffar, undrar jag, hur herrarna kunna begära, att odlarna av potatis och lantbrukarna överhuvud taget skola kunna komma till rätta med frakt- och transportkostnaderna — det är ju egentligen ett och detsamma, dessa två saker. Jag kan berätta för herrarna och visa med papper, som jag har i min ägo, hur det ligger till. Jag har icke för ögonblicket siffrorna för potatis till hands, men jag kan taga de siffror, som gälla för fläsk. Där kostar transporten från Trälleborg till England, närmare bestämt London, 23:50 kronor per ton, medan transporten från Trälleborg till Stockholm kostar cirka 60 kronor per ton. Så ligger det sannolikt också till vad potatisen beträffar, att frakten är mindre från Estland till Stockholm än från södra Sverige till Stockholm.

Herr Andersson i Rasjön sade, att under vintern äro både mellansvenska

och nordsvenska hamnar tillfrusna. Men det gäller icke Stockholm. Denna tull skulle, om man kunde få den, bliva ett skydd framför allt för Stockholmsmarknaden, och där bleve det då en marknad för svensk vara. Jag erkänner, att detta kanske är en sydsvensk fråga mera än en nordsvensk. Däruppe har man, såvitt jag nu känner till, relativt goda potatispriser. Men så ligger det icke till nere hos oss. Det sades av den förste ärade talaren i debatten, att potatisen i Stockholm kostade 9 kronor per 100 kg. Men i Allehanda stod det i lördags, att potatisen skulle ha fallit, därför att det kommit in en estländsk båt. När jag var hemma omkring 1 maj, var det icke möjligt att få mer än 5:50 kronor för 100 kg nu på våren. Nog föreligger det skäl att göra någonting. Att detta förslag är anspråkslöst, det erkänner jag också. Men att för den skull slå ihjäl det lilla, som står att vinna, det tycker jag är alldeles orimligt.

Jag skall be att få yrka bifall till utskottets hemställan, och jag hoppas, att kammaren tager denna tull, samtidigt som jag förväntar mig från regeringens sida det stora förslag, som skall lösa jordbruksfrågan på ett mera rationellt och effektivt sätt.

Herr Björklund: Herr talman! Det har ju sagts, att den fråga, vi nu diskutera, icke är en fråga av någon större art, och jag kan ge de herrar rätt, som säga det, till en del men endast till en del.

Det är dock på det sättet, att man alltid skall se dessa olika tullfrågor i sitt rätta sammanhang. Herrarna veta ju, att det är få saker eller praktiskt taget ingenting, som det icke begäres tull på från de borgerliga partiernas sida. Man skall alltid äsätta antingen en ny eller en ytterligare utökad tull.

Den, som i bevillningsutskottet har tillfälle att arbeta med alla dessa olika tullmotioner, har tämligen bra reda på, att det, som jag sade, är få ting, som man icke begär en tullförhöjning på. För all del — jag erkänner, att när man ifrån dessa borgerliga partiernas sida verkligen tror, att frälsningen för skuldsatta och dåliga jordbruk skulle ligga i de tullsatser, som man här begär, så förstår man väl, att sådana yrkanden kunna göras, som också i verkligheten framställas i alla dessa olika motioner. Men jag kan för min del icke föreställa mig, att alla borgerliga motionärer ställa sig på den ståndpunkten, att de skulle tro på att vad de skriva är riktigt. Ty det är åtskilliga saker och ting, som man sannerligen icke behöver fördjupa sig alltför mycket i, innan man kommer underfund med, att det är icke bara en utan flera avvigsidor med att gå fram på de vägar, som äro föreslagna.

Jag vill peka på den fråga, vi här för närvarande diskutera. Här har redan hans excellens utrikesministern talat om att det ur rent handelspolitiska synpunkter kan ha sina besvärligheter, därest riksdagen nu skulle behaga taga den tull, varom här är fråga. Ja, det har det säkerligen, och det har för jordbruket såsom sådant en mycket stor betydelse, i det att en hel del av det, vi exportera till Estland, för att nämna något namn, utgöres av avelsdjur m. m. sådant, som jordbrukarna producera. Man måste fråga sig: vilket tjänar svenskt jordbruk på mest? Skola vi taga denna tull, varom här är fråga, eller skall man i fortsättningen försöka hålla uppe handelsförbindelserna med det land, varom här är fråga, så öppna som möjligt?

Jag skall icke gå in på att tala om priserna på potatis här i Stockholm och andra delar av landet. Och jag vill till herr Nilsson i Hörby säga, att om han har särskild lust att studera den saken, föreligga här siffrorna för de senaste åren, månad efter månad och kvartal efter kvartal, som ju kunde vara rätt intressanta att taga in i protokollet. Men jag skall inte bry mig om att belasta det med den saken. Jag bor och är född i en socken i den magraste delen av Skåne, i skogsbygden i Kristianstads län, för vilken landsända denna fråga har en

*Ang. tull å
potatis.
(Forts.)*

Ang. tull å
potatis.
(Forts.)

utomordentligt stor betydelse, under förutsättning att en tull skulle kunna verka i den riktning, som man här ifrån motionärernas sida har förutsatt. Men det blir icke på det sättet, mina herrar. Det är nog så, att tullen kommer att verka på den svenska potatis, som avsåttes i Mellansverige, i Stockholm, i Göteborg o. s. v. Jag förnekar icke, att en fördyring där kommer att inträda, men när man då samtidigt tänker på vilka det är, som i mycket hög grad få vara med att betala dessa tusentals kronor, som skola inflyta i statskassan och som säkerligen icke komma den delen av våra lantbrukare till godo, som bor nere i skånska skogsbygden, då blir man betänksam. Det blir nog medel, det erkänner jag villigt, som inflyta till statskassan, men det blir icke medel, som komma att utbetalas till förmån för dem, som äro sysselsatta med denna odling, men som på grund av de förhållanden, herr Werner framhöll, på grund av det avlägsna läget och de höga frakterna icke äro i tillfälle att på andra stora marknader, t. ex. här i Stockholm, avsätta den vara, för vilken de verkligen ha ett stort behov att få så bra betalt som möjligt.

Om det vore på det sättet, att man hade en förhoppning om att man snart skulle leva i något så när normala tider, om man hade en förhoppning om att kunna hjälpa det svenska lantbruket och just dessa människor, skulle man ju gärna göra detta. Jag bor själv bland dem därnere, och jag tror mig vara lika väl bekant med dem som någon annan, i varje fall gäller detta småbrukarna, vilka ju också ha potatisodling till huvudsaklig förvärvskälla, jämsides med animalisk produktion. Om det kunde hjälpa dessa människor, att man vidtog en åtgärd sådan som den föreslagna, är jag ju icke värre frihandelsvän, än jag kanhända skulle kunna reflektera på den saken. Men när jag har fullt klart för mig, att det icke går att hjälpa dessa människor med de åtgärder, man här vill vidtaga, och samtidigt har fullt klart för mig att för industriarbetarna och överhuvud taget alla svenska medborgare, som skola köpa potatis uppe i Mellansverige, i Stockholm, i Norrlandshamnarna o. s. v., för dessa människor komma tullsatserna, som nu äro föreslagna, att verka fördyrande på varan, då kan jag, herr talman, icke för min del biträda ett förslag sådant som detta.

Jag skall icke ge mig in på att resonera om i vad mån tyska handelstraktaten är skadlig eller nyttig. Det finnes väl åtskilligt av båda delarna i den, förmodar jag. Och det är väl på det sättet, att om det medgives från vår sida, att kanske icke jordbruket blivit så väl tillgodosett, som det bort, då är det väl ett faktum, som vi stå inför och få rätta till, så gott vi kunna. Men det kunna vi väl strängt taget icke göra på det sätt, som herr Nilsson i Hörby vill ha det. Fast ordalagen icke föllo så, tror jag mig kunna påstå, att han tydligt menade: jag struntar i tyska handelstraktaten, och under förutsättning att jag kunnat få majoritet i bevillningsutskottet, hade jag varit med om att åsätta en tull för hela året på en gång. Meningen var nog den — herr Nilsson i Hörby nickar bifall. Ja, för all del, är det så, att man vill mellanfolkligt behandla varandra på det sättet, förstär jag ju den argumentationen. Men jag tror ändå icke, att det i den svenska lagstiftande församlingen, för närvarande i varje fall, finnes en majoritet, som är böjd för att acceptera herr Nilssons tankegång på denna punkt.

Man talar från herr Nilssons i Hörby sida om att estländarna kunna sälja så billigt, därför att de ha så mycket billigare arbetskraft än de svenska jordbrukarna ha, isynnerhet då det gäller t. ex. sortering av potatis. Herr Nilsson i Hörby, som väl själv är en ganska betydande potatisodlare, förmodar jag, och i varje fall bor inom ett distrikt, där mycket potatis odlas, han vet ju lika bra som jag, att en lantbrukare i våra dagar, som sköter sin odling och håller sig med rätta materialier, känner till att denna sorteringsfråga i stort sett är en rent maskinell fråga. För övrigt vill jag angående arbetskraftens större dyrtel eller billighet i resp. Estland och Sverige säga, att när man ser t. ex. hur

en trädgårdsmästare, som jag kallar honom, fastän han tituleras trädgårdselev, får så liten lön, är densamma väl icke så dyr. En man annonserade nyligen efter en person, som han ville betala 300 kronor om året, och han fick 300 svar ifrån fackkunniga män på detta område, där den ene underbjöd den andre för att få denna plats. Jag tror, att arbetslönerna även på detta område börjat att rycka nedåt. Jag skall icke uttala mig om det är nödvändigt att så sker. Men inom såväl industrien som lantbruket kunna vi vara övertygade om att nog komma lönerna att sjunka, kanske utöver vad de redan gjort. Och vad industriarbetarna beträffar, vill jag säga, att lönerna redan sjunkit väsentligt. Men att i en tid, då alla löner äro i nedåtgående, komma med dylika förslag och förelägga dem riksdagen och säga, att plus alla andra tullförslag, som avse att fördyra livsmedlen i landet, skola vi taga även potatis-tullen och därmed beskatta de fattigaste bland de fattiga, det är otillständigt.

Jag kommer för övrigt, herr Nilsson i Hörby, in på frågan, om man skall diskutera den, vem som är den fattigaste bland de fattiga. Jo, det är de, som ha en familj att försörja och som icke få vare sig till den enskilde eller till kommunen eller staten försälja den arbetskraft, de ha och som är deras enda förmögenhet. Det är de, som äro de fattigaste bland de fattiga, och jag vill icke fördyra någonting eller ställa det svårt för dessa människor, som förut ha det så illa ställt.

Herr talman! På grund av vad jag anfört yrkar jag avslag på utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde fru *Nordgren*.

Herr **Andersson** i Rasjön: Herr talman! Herr Heiding förmodade, att ett avslag på tullen skulle betyda ett uppskov med frågan till fram på våren nästa år. Men, herr Heiding, det är väl så, att det är utskottet självt, som bestämmer den ordning, i vilken frågorna skola upptagas till behandling. Och här ifrågasvarande motioner väcktes inom den ordinarie motionstiden, alltså inom tio dagar från riksdagens början. Bevillningsutskottet har nu legat på dem i fyra hela månader, innan de kommit på kammarens bord. Jag föreställer mig, att om bevillningsutskottets majoritet ansett, att de varit så betydelsefulla, det hade legat i utskottets eget skön att åstadkomma ett beslut tidigare.

Herr **Månsson** i Furuviik: Herr talman! Jag kan inte förstå, att man talat så mycket om de låga potatispriserna. Priserna på potatisen äro visst inte så dåliga. Den sista marknadsrapporten upptar 10 kronor för 100 kilogram. Det kan alltså icke förhålla sig så, att vi ligga under någon överflödig utländsk tillförsel, som pressar ned priserna. För övrigt är ju införseln så löjligt liten. Om jag räknar efter, när den varit som högst, har den icke under de sista ett och ett halvt eller två åren uppgått till mer än 1 kilogram potatis på 1.800 här skördade. Och 1 kilo på 1,800 här skördade kan väl ändå inte vara någonting så förskräckligt. Detta visar, att hela denna affär icke är annat än rena valfläsket. Härpå tyder även den omständigheten, att frågan fått ligga så länge i utskottet. Man tror icke själv, att den skall gå igenom, men man vill gärna ha den för att inbilla de enfaldiga i bygderna, att deras intressen icke äro tillgodosedda.

För övrigt vill jag säga, att jag är så trött på dessa frågor att jag knappt gitter tala i dem. Kan man annat bli, när man ser, hur det samlas Wirtschafskonferens efter Wirtschafskonferens i Europa, varvid man ordar vitt och brett om en fri ekonomisk politik, man äter middagar och håller fina skåtal för samarbete mellan nationerna och tulltaxornas nedrivande. Det hela slutar ändå alltid med att man far hem från konferenserna — och gör nya tullpositioner!

Ang. tull å
potatis.
(Forts.)

Ang. tull å
potatis.
(Forts.)

Men det är måhända bäst som sker. Det är säkert bäst, att vi hamna, där Österrike hamnat — med tullar så höga, att ingen kan köpa något och att, ju högre tullarna bliva, dess mindre får statskassan. Dithän komma väl vi också en gång. Vi kunna icke öppna krig emot vanvettet, förrän det är fullfärdigt, så det är lika bra att dyka djupt ned däri med det samma.

Denna tull är för övrigt en av de mera kraftigt tilltagna jag sett på länge. Den utgör nämligen icke mindre än nära dubbelt så mycket som den nu gällande vetetullen. Vetetullen är för närvarande mellan 60 och 70 kronor per hektar, men denna tull blir 130 kronor på hektar vid normal skörd, som vi hade 1930. Då kan man väl icke komma och säga, att den är så förfärligt obetydlig. Den som har 50 hektar potatis satta om året — och det är väl många i denna kammar, som har det; åjo, ruska inte på huvudet, jag vet nog ungefär, vilka det är — lyfter härigenom en extra inkomst från de fattigaste i landet av 6,500 kronor om året. Icke kan man då påstå, att man ej har betalt för sitt arbete, när man är i riksdagen och voterar tullar — och själv sitter i den lämpliga situationen.

Jag skall inte spilla några ord mera på denna galenskap utan endast meddela, att jag naturligtvis kommer att rösta för reservationen. Jag är numera, mer än förr, av princip emot tullarna. Å ena sidan anser och bestämt håller jag på att den gröda, som vi skörda i landet, också skall ätas upp i landet i den mån det är möjligt — därom resonera vi icke. Men å andra sidan skall icke denna anordning vara lagd så, att ju rikare man är, ju mera får man in, och ju fattigare man är, ju mindre får man betalt, utan denna fråga borde skötas med en valutacentral, antingen verkande för jämnan eller endast till och från, allteftersom det behövs. Detta är den riktiga och framtidens tullpolitik; någon annan behövs icke, ty den är vattentät, när den användes.

Herr Nilsson i Hörby: Herr talman! Herr Björklund undrade, vilketdera jag föredrog i denna tullfråga. Han undrade, vilket jordbruket tjänade mest på, denna tullhistoria eller de handelspolitiska konflikter som eljest kunde komma ifråga.

Härpå får jag svara, att jag tror, att jordbruket tjänar mest på att taga »tullhistorien». Såvitt jag har kunnat finna ut, vore superfosfat en av de artiklar, som skulle gå särskilt bra att sälja till den ifrågavarande staten. Jag vet, att man åtminstone förr i denna stat köpt den svenska superfosfaten till betydligt billigare pris än vi svenskar kunnat köpa densamma. Jag har icke dessa siffror tillgängliga, men jag kan skaffa dem. Jag har också av en insändare i en svensk tidning, undertecknad med namn, sett, att återförsäljarna av svensk superfosfat fått skriva förbindelse på att icke importera svensk superfosfat från utländska stater. Ja, jag tror nu icke att man skall ta det så rigoröst. För min del föredrar jag potatistull.

Vidare sade herr Björklund — och det har han och många av hans kamrater sagt många gånger: »Om det bara gjorde nytta, kunde vi vara med om saken». Herr Björklund förklarade också, att han inte var en så inbiten teoretisk frihandlare. Det tror jag han har rätt i. Men då vill jag ge honom det rådet: Hjälp oss igenom med denna fråga, få vi se om det gör någon nytta. Då få vi ju mera påtagliga bevis än om man endast säger, att man tror eller inte tror. Vidare gjorde herr Björklund en tolkning av min uppfattning angående den tyska traktaten, en tolkning, som jag bekänner att han gjorde riktigt. Han talade också vackra ord om det mellanfolkliga samarbetet.

Ja, vi skola titta på hur man från tysk sida behandlat denna traktat. Jag skall då först tala om att man utan vidare höjde smörtullen, i strid mot traktaten. Detta var ett rent traktatsbrott, vilket ju bekräftats här av hans excellens utrikesministern. Men därutöver har man vidtagit en mycket konstig

historia, som kallas valutaspärr eller valutatull eller något dylikt. Denna innebär, att svenska firmor (jag är själv med i en sådan, som exporterar varje vecka till Tyskland) icke få ut mer än 50 procent av det de skola ha för sina varor. Den tyska regeringen förfogar över nära nog hela valutamarknaden och ställer blott 50 procent till förfogande för betalningar till utlandet. Resten få vi inte ut någonting för, utan det får i stället stå på fordran, och jag kan ju i det sammanhanget konstatera, att denna växer. För detta betala vi arbetslö- nerna fortfarande, eljest skulle vi egentligen ha stoppat driften. Men icke nog därmed, man kan kasta om saken. Vi å vår sida köpa vissa tyska produkter, exempelvis tillverkade av firman Krupp, och få skulder i Tyskland. Då ha vi bett att få betala dessa skulder med de fordringar, som vi ha. Men — absolut nej, *våra* skulder skola vi betala av våra 50 procent. Vad vi få därutöver, kunna vi skriva räkning på. När vi få betalt, står skrivet i stjärnorna. Detta är således den tyska synen på mellanfolklig traktattillämpning. Herr Björklund, som gentemot Tyskland och andra stater har en vackrare och varmare känsla än jag — vi ha eljest rätt lika temperament — kan jag i detta fall icke följa.

Herr Björklund var även ett ögonblick inne på arbetslöshetsspörsmålet. Jag har här i min hand en tidning, Dagens Nyheter av den 8 maj 1932. Det är visserligen icke herr Björklunds organ, vilket väl dock icke betyder så mycket, då den icke står närmare än honom. Här talar man om, att den arbetslöse tar ogärna lantarbete. Det är vad som konstaterats av Stockholms läns arbetsförmedling. Jag ber att få citera några ord: »Man har flera lediga platser. än man kan tillsätta. D. N. har haft ett samtal med föreståndaren här, herr David Bergholtz, som berättade, att det är nästan omöjligt att få de inflyttade lantborna att ta arbete på landet igen. Att vara lagårdskarll med fast plats är mindre lockande än att vara arbetslös.» Det är den ena synpunkten på denna fråga.

Den andra torde väl kunna anses företrädd av herr Björklunds jämförelse mellan trädgårdselever och potatisplockare. Men för trädgårdseleven hägrar ändå i fjärran möjligheten att bli trädgårdsmästare och chef för en större, fi- nare handelsträdgård. Men detta hägrar icke för en potatisplockare. Vidare anför herr Björklund, att »arbetslönerna komma att sjunka, det ha de gjort över allt». Hårtill måste jag deklarerera, att då tycker jag det är synd om pota- tisplockarna och lantarbetarna. När jag resonerat om deras löner i jämförelse med vad de ha i de stater, som konkurrera med oss, har jag aldrig gjort denna deklARATION för att påpeka, att våra arbetare ha för mycket betalt. Tvärtom har denna kategori under många år haft och har fortfarande den dag som är i jämförelse med andra kategorier för litet betalt.

Ja, detta var i stort sett vad jag nu hade att replikera. Jag konstaterar än en gång, att jag är beredd att ta utskottets hemställan med därav följande handelspolitiska besvärligheter. Jag har pekat på Tyskland, och jag kan medgiva rent allmänt i detta sammanhang, att det kan förefalla en smula konstigt att här ligga och plocka på kondenserad mjölk och ägg och nu lägga till en krona på potatisen. Hithörande spörsmål borde komma upp i ett större sammanhang, men initiativet måste då komma från regeringsbänken. Vi stac- kars motionärer och enskilda medlemmar av riksdagen ha icke samma resurser som en regering. Jag anser fortfarande, att den tyska frågan kunde ha lösts underhandlingsvägen om regeringen ingripit. Detta har emellertid varken utskottet eller någon enskild medlem av riksdagen kunnat göra någonting åt. Hade traktatfrågan ordnats, kunde vi ha tagit tullen för hela året, men när nu icke så är fallet, få vi ta förslaget som det är. Men jag hälsar med den största glädje, att hela detta stora program, ju förr dess hellre, måtte komma.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Ang. tull å
potatis. 2
(Forts.)

Ang. tull å
potatis.
(Forts.)

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Jag anhåller, herr talman, att med anledning av ett par till regeringen ställda förfrågningar få säga några ord.

Herr Nilsson i Hörby frågade, hur det kom sig, att både jag i ett tidigare fall och utrikesministern i dag uppträtt, när det gällt motioner rörande ett par relativt betydelselösa tullar.

Det förefaller mig rätt naturligt, att regeringen ansett sig föranledd att lämna riksdagen kännedom om sin uppfattning i sådana fall, då riksdagen är färdig att fatta beslut i frågor rörande nya eller stegrade tullar, om vilka vi ha den uppfattningen, att de icke, i det läge, vari dessa frågor nu befinna sig, och för den tidsperiod, det i varje fall närmast gällt, komme att förbättra producenternas ställning, men att de enligt vår uppfattning däremot skulle förorsaka oss betydande handelspolitiska olägenheter. Det förefaller mig i dylika fall vara helt naturligt, att regeringen ingriper, och att vi skulle göra orätt, om vi icke meddelade riksdagen vår uppfattning.

Herr Nilsson frågade vidare, vad man hade att vänta med anledning av jordbruksutredningens till regeringen ingivna förslag.

Härmed förhåller det sig ju så, att det är först för fyra dagar sedan, som — efter en för övrigt kort remisstid — myndigheternas yttrande över dessa förslag förelegat. De äro för närvarande under bearbetning med den starkaste intensitet, som kan, tror jag, i det fallet åstadkommas inom regeringen. Frågorna äro, detta visar bl. a. myndigheternas yttrande, mycket invecklade och svårlösta, och det bör därför vara naturligt, att man också får någon vecka på sig att förbereda dessa förslag.

Vad beträffar den tyska traktaten och frågan om dess bibehållande, eventuella förändring eller upphävande kommer riksdagen att i annat sammanhang bli i tillfälle att därom senare uttala sin mening.

Herr **Laurin**: Jag tillåter mig säga några ord med anledning av herr Björklunds yttrande.

Det kan kanske vara sant, vad han berättade om den där platsen, vartill det var så många sökande och som endast avlönades med 25 kronor i månaden eller med 300 kronor om året, som herr Björklund sade. Men han glömde att tala om, att till den platsen hörde fri mat, husrum o. s. v. Även under sådana omständigheter är avlöningen naturligtvis för låg. — Jag som nu bor i Stockholms omgivningar skulle ju, tycker man, ha förfärligt lätt att få yrkeskunniga arbetare för exempelvis trädgården eller ladugården. Men, mina herrar, det är så egendomligt, att trots den stora arbetslösheten är det mycket svårt att få dugligt folk till rimligt pris. Herrarna kunna själva på länets arbetsförmedling undersöka saken, där en massa platser finnas lediga inom vissa yrken. Men det är omöjligt att få folk. Detta beror naturligtvis på att man hellre vill vara i staden och ha stadens bekvämligheter. Men när det nu är svårt att få folk och överhuvud taget svårt att sälja vad man har även till underpris, bör man då icke göra något för att hjälpa upp saken, även genom något så litet som den föreslagna lilla tullsatsen? Även jag går mycket gärna med på att livsmedlen icke skola fördyras vare sig för stadens befolkning eller för de fattiga överhuvud taget. De herrar, som uttrycka saken så, glömma dock bort en sak, och det är, att livsmedlen i närvarande stund äro så kolossalt billiga, att de väl aldrig varit så billiga, i varje fall icke under de två sista decennierna.

Jag skall ta ett alldeles färskt exempel från dessa förhållanden. Jag sålde i går några stycken svin av högsta klass och fick det storartade priset av ungefär 70 öre per kilogram. Vore det nu så, att en arbetare här i Stockholm skulle få till sin måltid betala ett tiondels öre mer för potatisen, har han ju fläsket så mycket billigare — och med fläsket följer en massa saker. Man skall väl

dock se saken som den är och icke ideligen bara tala om, att det skall vara billigt och billigt. Det är ju nu så kolossalt billigt, att den som ville undersöka saken och t. ex. se på vilken familjs budget som helst, snart skulle finna, att omkostnaderna för livsmedlen är en av de mindre posterna. Andra saker, såsom dyra hyror etc., spela en betydligt större roll. Det oaktat får man ideligen höra talas om att den jordbrukande befolkningen onödigtvis vill fördyra omkostnaderna för städernas och industriens arbetare.

Jag tycker verkligen, att man även på vänsterhåll kunde börja på att se, hur det är med livsmedelsförhållandena, om denna produktion ger en skälig avkastning. När herrarna kunna visa på att så är förhållandet, att jordbruket ger en skälig avkastning, då skall jag mycket gärna vara med om att det icke skall skyddas av tullar längre. Men man får inte komma med sådana missvisande överdrifter som herr Månsson i Furuvik. Härtill vill jag endast säga, att om jag icke är illa underrättad, herr Månsson för några år sedan ju visade ett mycket stort intresse för jordbruket, och jag skulle därför vilja till honom ställa en samvetsfråga: »Varför slutade herr Månsson? Var det männe därför, att jordbruket icke lönade sig?» — Så är det ju för litet var i närvarande stund. Tag vilken jordbruksartikel som helst, säkert är den i högsta grad underbetald. Skall man då icke göra något och försöka något att förbättra läget?

Herr Björklund säger, att han icke är en så inbiten frihandlare, att han icke skulle kunna vara med på att vilja hjälpa, om han visste, att det bleve till någon nytta. Men hur skall man veta, om det hjälper med de åtgärder, som från ena eller andra sidan föreslås, om man icke försöker att låta dem komma till verkställighet? Bli det så betungande och så tokigt, att det hela är ohållbart, går det väl an att upphäva beslutet igen. Men så fort det gäller jordbruket eller trädgårdsskötseln, vill man bara lägga armarna i kors och icke göra något.

Jag tillåter mig att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Heiding: Herr talman! Jag skall be att med några ord få svara herr Andersson i Rasjön.

Herr Andersson ansåg, att det var beroende på utskottet, om en fråga behandlades i början eller i slutet av riksdagen, och ville därmed låta påskina, att det var utskottets fel, att denna tullfråga fått ligga obehandlad så pass lång tid, som nu blivit fallet. Detta har emellertid varit beroende på att upplysningar skulle först inhämtas beträffande de handelspolitiska förhållandena.

Nu är frågan den, om vi skola gå med på vad utskottet föreslagit under första punkten och icke gå med den andra. Ja, i så fall få vi en utredning, men kan herr Andersson garantera, att utredningen verkligen kommer fram i så god tid, att vi kunna fatta beslut i början av nästa riksdag? Det är Kungl. Maj:t, som skall låta verkställa utredningen, och vi ha väl ingen säkerhet för att den blir färdig så tidigt. När det begäres utredningar, brukar det alltid gå både ett och två år, innan de bli slutförda. För övrigt begär man i utskottsutlåtandet, att frågan måtte göras till föremål för närmare utredning »vid den tidpunkt, som här för må befinnas lämplig». Det är ett rätt svävande uttryck. När Kungl. Maj:t anser tiden lämplig, vet man icke, och regeringen kan ju säga, att den icke finner det lämpligt göra utredningen i år utan hellre vill vänta till nästa år.

Ja, helt säkert kommer frågan icke upp vid riksdagens början nästa år, och därför vore det klokt, om vi nu toge det säkra för det osäkra och ginge med på både första och andra punkten av utskottets hemställan. Då vunne man något med det hela.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Andra kammarens protokoll 1932. Nr 43.

Ang. tull å
potatis.
(Forts.)

Herr **Björklund**: Herr talman! Jag skall efterkomma en önskan att icke bli mångordig.

Jag föranleddes att begära ordet, när herr Nilsson i Hörby talade om mitt temperament. För all del: jag har deklarerat, varifrån jag är, och det är möjligt, att det kanske finns litet snapphaneblod kvar i ådrorna hos en del av oss därnerifrån, fastän det nog har förtunnats åtskilligt under den tid, som förflutit sedan de där våldsamma människorna foro fram därnere. Men hos herr Nilsson tycks det i varje fall finnas en god portion sådant blod allt fortfarande, då han så blankt kan strunta i ett mellanfolkligt avtal, som träffats och som skriftligen bekräftats av båda parterna. Något så när hyggliga umgängesformer får väl i varje fall den ena parten ha, även om den andra parten bryter mot dem. Och så länge vi äro vid sunda vätskor och ha vårt förstånd i behåll, böra vi bete oss på ett hyggligt sätt. I det långa loppet må vi nog bättre därav.

Vad själva sakfrågan beträffar, har det sannerligen icke, sedan jag hade ordet sist, presterats någonting, som givit mig anledning att ytterligare gå in på den.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr **Anderson** i Storegården: Herr talman! Det förefaller mig, som om man här gör sig skyldig till åtskilliga överdrifter från båda de motsatta utgångspunkterna, då man försöker att slå ihjäl föreliggande tullförslag. Den ene säger, att tullskyddet icke betyder någonting, att Sveriges jordbrukare icke därigenom bli nämnvärt hjälpta. Den andre — herr Fabian Månsson — säger, att det betyder 130 kronor per hektar. Intetdera är fallet. Det är här frågan om ett marknadsskydd, där man vill förbehålla den svenska odlingen den avsättningsmarknad, som kan bjudas. Detta är ett rimligt krav. Och när hans excellens herr statsministern och hans excellens herr utrikesministern i detta sammanhang varna riksdagen för att fatta beslut, som skulle medföra »betydande handelspolitiska olägenheter», är det väl ändå att överdriva denna fråga. Icke för att jag har alltför stor vördnad för vårt sätt att sköta de handelspolitiska angelägenheterna, men jag trodde dock, att hans excellens herr utrikesministern och utrikesdepartementet skulle vara i stånd att förklara för sådana stater, som känna sig stötta av vårt tillvägagångssätt, att vi ha en potatisproduktion, som räcker till för vårt behov, och att våra potatisodlare ha förstahandsrätt till vår egen marknad, likaväl som de andra staternas bönder ha förstahandsrätt till sin marknad. Så enkelt bör det problemet kunna vara. Förmår icke vår handelspolitiska ledning i detta avseende göra klart för de olika länderna, att våra handelspolitiska intressen och våra producenters intressen måste beaktas, då komma vi säkert att få sitta emellan och detta i betydande omfattning.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr **Nilsson** i Hörby: Herr talman! Bara ett par ord!

Antingen missförstod hans excellens herr statsministern mig, eller också uttryckte jag mig otydligt. Jag yttrade icke i fråga om jordbruksutredningens förslag någonting, som kunde tydas därhän, att detta redan borde ha kunnat vara föremål för riksdagens behandling. Jag är fullt medveten om att med den korta tid, som stått regeringen till buds, den icke kunnat komma längre än den gjort. Men jag sade: I vilken mån regeringen kommer att ställa sig bakom jordbruksutredningens förslag vet jag icke, men även om regeringen tager förslaget, sådant det är, anser jag ändå icke, att en så-

dan åtgärd ensamt löser jordbrukets svårigheter. Jag efterlyser fortfarande den åtgärd, som skall bliva, såsom hans excellens utrikesministern uttryckte sig, *till verklig nytta*. Det behövs mera än vad jordbruksutredningens förslag bjuder på till den saken. Och jag anförde på tal härom, att ett förslag, som skall åstadkomma verklig nytta på lång sikt, måste vara ett förslag, som för med sig höjd prisnivå, så att det svenska jordbruket på grund av sin egen ställning — icke med hjälp av lån och ackord — kan klara upp sina affärer.

Det var detta jag sade, och jag gjorde ingen som helst anmärkning på att vi icke ännu fått något förslag i anledning av jordbruksutredningens framställning.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen, som under herr Nilsons i Hörby yttrande återtagit ledningen av förhandlingarna, framställde först propositioner beträffande punkten 1), nämligen dels på bifall till utskottets hemställan i berörda punkt, dels ock på avslag därå; och blev utskottets hemställan i nämnda punkt av kammaren bifallen.

Vidare gav herr talmannen beträffande punkten 2) propositioner dels på bifall till utskottets i denna punkt gjorda hemställan, dels ock på avslag därå; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Björklund begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten 2) av utskottets förevarande betänkande nr 34, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit utskottets berörda hemställan.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 96 ja och 96 nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

I följd härav nedlade herr talmannen i rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, så beskaffade, som i § 60 2 mom. riksdagsordningen föreskrives, varefter, på anmodan av herr talmannen, en av sedlarna upptogs ur urnan av herr förste vice talmannen. Denna sedel utvisade ja; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

§ 4.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 39, i anledning av väckta motioner angående åtgärder till begränsning av införseln till riket av trävaror och ved; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 5.

Vidare föredrogs bankoutskottets utlåtande, nr 41, angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning.

Punkterna 1—3.

Lades till handlingarna.

Punkten 4.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 6.

Bankoutskottets utlåtande, nr 42, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning föredrogs härpå; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

§ 7.

I fråga om villkoren för lån från täckdickningslånefonden.

Vid nu skedd föredragning ov jordbruksutskottets memorial, nr 69, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om väckta motioner om vissa lättnader med avseende å gällande villkor för lån från täckdickningslånefonden begärdes ordet av

Herr **Pehrsson** i Bramstorp, som yttrade: Herr talman! Då formella hinder föreligga för att här framställa annat yrkande än om bifall till utskottets förslag, har jag intet annat yrkande att göra. Men med hänsyn till ärendets behandling tidigare, då andra kammaren med stor majoritet beslöt bifalla vad reservanterna anförde, och då nu icke mindre än fem av första kammarens ledamöter biträtt reservationen och ansett, att riksdagen bör biträda andra kammarens tidigare beslut, vill jag uttala den förväntan, att Kungl. Maj:t nästa år i proposition upptager ärendet till behandling i enlighet med de grunder, som andra kammaren här tidigare uttalat.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 8.

Ang. ett sjöhistoriskt museum i Stockholm.

Härefter föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition rörande ordnande av ett sjöhistoriskt museum i Stockholm. Ordet begärdes därvid av

Herr **Lindman**, som anförde: Herr talman! Jag skall be att få yttra några ord i denna fråga, och jag vill genast från början säga ifrån, att mitt anförande icke kommer att åtföljas av något yrkande utan endast är ett yttrande, som jag önskar göra.

I föreliggande utskotts-förslag är det, som herrarna sett, fråga om att bygga ett sjöhistoriskt museum, och tillkomsten av detta har ställts i utsikt dels genom att lotterimedel till ett belopp av 100,000 kronor beviljats för tre år sedan, dels genom att en storartad donation på 800,000 kronor lämnats från Knut och Alice Wallenbergs stiftelse. Tankegången i det hela är den, att i byggnaden skulle sammanföras tvenne museer, nämligen nuvarande marinmuseum och sjöfartsmuseet.

Jag vill nämna några ord särskilt om det förstnämnda, som ju är det utan tvivel äldsta och har de förnämligaste anorna. Redan för mycket lång tid tillbaka — för ett par hundra år sedan — började man inom flottan samla modeller till fartyg, och man har i det fallet åstadkommit under årens lopp en modellsamling, som är enastående i världen. Början gjordes redan vid

mitten av 1700-talet, då Kungl. Maj:t uppdrog åt myndigheterna i Karlskrona att inrätta en modellkammare, och ett par av de förnämsta skeppsbyggare, som funnits under gångna tider, Sheldon och sedermera den mycket ryktbare amiralen af Chapman under Gustav III:s tid, ha utfört modeller av fartyg, som äro — jag vågar säga — av enastående beskaffenhet. Därvidlag tror jag mig om att tala med en viss grad av erfarenhet, ty jag har sett de förnämsta marinmuseer, som finnas i världen, museerna i Frankrike, Tyskland, i Holland och i Danmark. Jag vågar påstå, att vårt marinmuseum är så utmärkt, att det kan taga upp tävlan med vilket som helst av dessa — om det icke rentav är det främsta av dem alla.

Jag skulle för övrigt inom parentes, herr talman, vilja tillråda kammarens ärade ledamöter att begagna någon av pingstdagarna för att gå ut till bortersta ändan av Strandvägen och gå in i de gamla byggnaderna på kullen, där förut skogsinstitutet var inrymt, och under en halv eller en timme titta på dessa gamla modeller, så skola ni få se, vilken utomordentligt vacker samling det är. Utom denna samling, som nu tillhör flottan, finns ytterligare en samling i Karlskrona, och det är klart, att man för framtiden måste tänka sig, att utvecklingen av detta museum skall försiggå i samråd med flottans myndigheter.

Det finns i detta utskottsutlåtande ett förslag, som säger, att man skall bilda två avdelningar, ett marinmuseum och ett sjöfartsmuseum, men att de skola stå under gemensam ledning och lyda under handelsdepartementet. Vad jag nu skulle vilja ha sagt med detta, för att inte för länge upptaga tiden, är, att när i utlåtandet på sidan 21 står, att frågan om organisationen av museets styrelse efter byggnadstidens utgång och samlingarnas inrymmande i den nya byggnaden synes, innan definitivt beslut härutinnan fattas, böra bli va föremål för ytterligare utredning och förnyat övervägande, skulle jag vilja hemställa till regeringen, att man vid denna utredning ville beakta, att den myndighet, i detta fall flottan, som ju lyder under försvarsdepartementet och som av gammal tradition, århundradens tradition, haft att göra med detta och som är varmt fäst vid sitt museum liksom de samlingar, som finnas i Karlskrona, måtte tillmätas något inflytande beträffande detta museum och dess vård för framtiden.

Häruti instämde herr *Holmgren*.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 9.

Föredrogs statsutskottets memorial, nr 85, i anledning av kamrarnas återremiss av punkt 96 i statsutskottets utlåtande nr 5 angående anslag till sjuktransporter med flygplan; och blev utskottets i detta memorial gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 10.

Vidare föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 86, i anledning av riksdagens år 1931 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1930—30 juni 1931.

Punkterna 1—5.

Lades till handlingarna.

Punkterna 6—9.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 10 och 11.

Lades till handlingarna.

Punkterna 12 och 13.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 14.

Lades till handlingarna.

Punkten 15.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 16 och 17.

Lades till handlingarna.

Punkten 18.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 19—22.

Lades till handlingarna.

§ 11.

*I fråga om
de offentliga
rättshjälps-
anstalterna.*

Å föredragningslistan var härefter uppfört statsutskottets utlåtande, nr 87, i anledning av väckta motioner om statens medverkan till ett ytterligare utbyggande av de offentliga rättshjälpsanstalterna.

I två till statsutskottet remitterade, likalydande motioner, väckta, den ena, nr 38, inom första kammaren av herr *Möller m. fl.* och den andra, nr 100, inom andra kammaren av herr *Hansson* i Stockholm *m. fl.* hade föreslagits, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta igångsätta en utredning, huruvida, i vilken mån och på vilket sätt staten skulle kunna, efter riktlinjer, som i motionerna antytts, eller på andra vägar, medverka till ett ytterligare utbyggande och en utveckling av de offentliga rättshjälpsanstalterna i vårt land till gagn för obemedlade och mindre bemedlade rättssökande.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade likväl avgivits av herrar förste vice talmannen *Olsson*, *Johan Nilsson* i Malmö, *Wallen*, *P. Albert Bergström*, *Petrén*, *Anderson* i Råstock, *Jansson* i Falun, *Eriksson* i Stockholm, *Nilsson* i Örebro och *Andersson* i Prästbol, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen ville med bifall till förevarande motioner i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning i frågan, huruvida, i vilken mån och på vilket sätt staten skulle kunna, efter riktlinjer, som reservanterna antytt, eller på andra vägar, medverka till ett utbyggande och en utveckling av de offentliga rättshjälpsanstalterna i vårt land till gagn för obemedlade och mindre bemedlade rättssökande.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag har begärt ordet för att säga något om de erfarenheter, vi haft från Örebro län, där vi under åtskilliga år haft en rättshjälpsanstalt, anordnad av landstinget. Den har fungerat utmärkt, och även om det upplystes av en av mina kamrater i utskottet, som också representerar Örebro län, att det förekommit fall, då vederbörande inte haft så klara skäl för sina framställningar, ber jag redan nu, för att slippa att begära ordet ytterligare, att endast få meddela, att denna talare konstaterade själv, att fallet inte ledde till någon rättegång. Jag vill i detta sammanhang också nämna, att det inte är alldeles säkert, att det gått på det sättet, i fall vederbörande vänt sig till någon mer eller mindre privat sakförare eller advokat. Byrån har verkat på ett synnerligen gott sätt, främst ur den synpunkten, att den hjälpt till att förhindra processer. Den har inte tagit upp annat än sådana saker, som varit klara, och förlustprocenten beträffande mål, som gått till högre rätt, har hela tiden, både under den förutvarande och nuvarande föreståndarens tid, varit ytterst ringa. Detta bevisar också, att man gått synnerligen försiktigt fram. Jag kan nämna några ord om, att ärendenas omfattning under år 1931, det år, för vilket jag nu har årsberättelsen framför mig, uppgått till inte mindre än 2,021. Jag skall inte trötta med att läsa upp alla siffrorna, jag skall endast nämna några stycken. De diariiförda ärendena ha varit av följande art: äktenskap och rättshandlingar mellan makar 164, bouppteckningar 54, arv och testamente 128, barnuppfostringsbidrag — jag hoppar över litet emellanåt för att inte hålla på för länge — 127, ersättning för skada 148 samt övriga fordringsanspråk 283. Straffrättsliga frågor har anstalten haft inte mindre än 126 under året.

Detta är endast en liten provkarta på vad en sådan anstalt uträttar, och jag vill nu bara nämna — vilket också återfinnes i berättelsen — att summan av under året genom anstaltens försorg inkasserade underhållsbidrag och övriga fordringsbelopp utgör kronor 75,225:75. Jag tycker, att denna institution gjort stor nytta i förhållande till det tämligen blygsamma belopp, som den kostat Örebro läns landsting — hela personalen består ju endast av en föreståndare, en kassörska och ett kontorsbud, varjämte man haft litet småslantar till extra skrivhjälp. Staten har man inte fått så mycket ifrån, men vi ha tacksamt att notera, att statsbidraget för 1931 uppgått till kronor 4,271:66.

Till att börja med trodde nog åtskilliga, att denna institution skulle så att säga uppamma processlystnaden, men som jag redan i början antydde, är detta långt ifrån förhållandet. Det är i stället så, att bara den omständigheten, att detta institut finns, gör, att många kunna få sin rätt utan någonting annat än att man i enklaste fall i telefon ringer på och ber att få tala med vederbörande, och någon gång, kanske många gånger för resten, skriver till honom och lägger fram saken. Personligt sammanträffande mellan olika intresserade parter har lett till att man i många fall kunnat avvärja rättegång och genom godvillig uppgörelse fått den rättvisa, som man åsyftat.

Jag har den bestämda uppfattningen, att det skulle vara klokt, ifall man mera allmänt också inom landstingen försökte anordna dylika anstalter, och jag kan ju sluta med att säga, att vid den utredning, som föregick inrättandet av anstalten i Örebro län, var den för ändamålet tillsatta kommittén enig. Den bestod för övrigt av tre man, två rättslärda och en civil, om jag får begagna det uttrycket. Landstingets utskott, som därefter behandlade saken, var också enig, och anstaltens inrättande beslöts av landstinget utan votering. Jag sade då till två av utredningsmännen — jag tillhörde för övrigt själv denna

*I fråga om
de offentliga
rättshjälps-
anstalterna.*
(Forts.)

I fråga om
de offentliga
rättshjälps-
anstalterna.
(Forts.)

kommitté — att det var ett lyckligt omen, att det gick så lätt i portgången, och det har också visat sig, att det gått bra även i fortsättningen.

Med dessa enkla ord ber jag att få motivera, varför jag för min del tillåter mig att yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den reservation, som är avgiven av herr Olof Olsson m. fl.

Häruti instämde herr Nilsson i Örebro.

Herr Järte: Herr talman! Som kammaren behagade finna av utskottets förevarande utlåtande, är det på två skäl, som utskottsmajoriteten avstyrker ett bifall till motionerna. Det första är, att det nuvarande statsfinansiella läget inte inbjuder till några utredningar, som syfta till ökning av statsutgifterna. Det andra skälet är, att redan nu ha kommuner och landsting möjlighet, som också skett i viss utsträckning, att inrätta rättshjälpsanstalter och därför åtnjuta stadgat statsbidrag. Sålunda: man kan inom ramen av gällande bestämmelser få till stånd rättshjälpsanstalter, och därför har också statsutskottet icke ansett tidpunkten lämpad för någon längre diskussion i sak om detta spörsmål. Denna uppfattning bör också gälla som rättesnöre för diskussionen här i kammaren.

Jag vill blott tillägga, att vi nyligen hörde av en medlem av regeringen, att de för kort tid sedan tillkallade granskningsmännen för den budget, som regeringen skall uppgöra i höst, ha fått det drakoniska direktivet, att statsutgifterna skola sänkas med 100 miljoner kronor. Inför det perspektivet, herr talman, är det ju ännu mera nödvändigt att begränsa statsutgifterna på det sätt, att riksdagen inte nu tager initiativ, som leda till ökade utgifter. Jag yrkar bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Hage: Herr talman! Då jag haft någon liten befattning med tillkomsten av denna motion, ber jag att få säga några ord.

Jag skall då först be att få vända mig till herr Järte och påvisa, att det är ju här inte fråga om några *omedelbara* utgifter utan om en utredning, huruvida det finns anledning att göra något för att åstadkomma en utökning av rättshjälpsanstalternas antal. I detta avseende vill jag säga, att det är inte fråga om att gå längre än vad statsmakterna, speciellt riksdagen, förut har tänkt sig. När riksdagen 1919 gick in för att åstadkomma denna institution med anslag till offentliga rättshjälpsanstalter, tänkte sig riksdagen — det var den allmänna meningen och motivet för beslutet — att antalet anstalter skulle utökas, så att man i allmänhet hade en rättshjälpsanstalt i varje län. Jag var själv med i riksdagen på den tiden och kommer mycket väl i håg — och det kan för övrigt inhämtas av handlingarna — att detta var avsikten med riksdagens beslut.

Nu har emellertid detta inte blivit fallet. Endast i ett län, nämligen Örebro län, har det kommit till stånd en rättshjälpsanstalt. Det existerar alltså bara en sådan landstingsanstalt för närvarande. Men detta beror givetvis inte på det som utskottet säger, nämligen att det icke skulle funnits behov av sådana anstalter, utan det beror helt enkelt därpå, att landstingen äro så oerhört tyngda av utgifter av olika slag. Då de icke äro *skyldiga* att upprätta sådana anstalter, så har följden därför blivit, att de i de flesta fall icke gjort det. Där det emellertid skett, såsom i Örebro län, har anstalten använts i mycket stor utsträckning. Jag har här i min hand en redogörelse för denna anstalts verksamhet och utveckling, varav framgår, att anstalten kommit till allt större användning. Detta visar givetvis, att en sådan anstalt är av behovet påkallad.

En av anledningarna till att denna verksamhet inte har utvidgats så synnerligen mycket är sålunda, att landstingens budget växt i så hög grad under

de senaste åren. Nu är ju denna verksamhet att lämna rättshjälp alldeles givet väsentligen av *statlig* natur. Det är en verksamhet, till vilken staten mer än landstingen borde satsa pengar. Och riksdagen har som sagt en gång tänkt sig, att man för ökande av rättssäkerheten här i landet — särskilt för de fattiga människorna — skulle bygga upp en sådan verksamhet över hela landet. Men då så icke skett, tycker man, att det är rimligt, att staten tar på sig något ökade kostnader för uppnåendet av detta mål.

Herr talman! Jag förstår visserligen, att det för närvarande är omöjligt att få genom ett bifall till den avgivna reservationen, men trots detta skall jag tilllåta mig att med denna korta motivering yrka bifall till densamma.

I fråga om de offentliga rättshjälpsanstalterna.

(Forts.)

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Det är egentligen endast utskottets motivering, som ger mig anledning att säga några ord. Det heter där för det första, att utskottet med hänsyn till den nu rådande statsfinansiella situationen finner sig böra starkt ifrågasätta lämpligheten av att igångsätta utredningar, vilkas resultat skulle komma att medföra ökade utgifter för statsverket. Detta är, det vill jag för min del erkänna, ett skäl, som man har all anledning att taga hänsyn till, och mot detta argument har jag icke det ringaste att invända. Men fortsättningen måste jag anse vila på alls icke riktiga grunder. Det heter där: »Då härtill kommer, att med nu gällande bestämmelser möjlighet förefinnes för landsting och städer att, om behov därav föreligger, inrätta rättshjälpsanstalter, men så ej skett i större utsträckning än som av motionerna framgår, och dylikt behov sålunda ej synes förefinnas», så avstyrker utskottet motionerna.

Detta är ett uttalande, som icke kläder statsutskottet, vilket ju är känt för sitt fasta, klara och säkra skrivsätt. Förhållandet är ju nämligen det, att det trängt sig fram andra, såsom mera nödvändiga betraktade, utgifter på landstingens budget, vilket gör, att andra mindre trängande ändamål måst åsidosättas. Om jag t. ex. ser på det landsting, som jag själv har äran tillhöra, nämligen Blekinge läns landsting, så ha vi där för inte länge sedan haft uppe denna fråga till allvarlig omprövning. Vi äro ganska eniga i tinget, att en sådan anstalt vore behöfvlig och nyttig för länet. Vi bordlade frågan för att avvakta, huruvida den ekonomiska situationen skulle kunna tillåta fattande av ett beslut i positiv riktning. Men framför allt på grund av de sjukvårdande åtgärderna och med hänsyn till den redan höga landstingsskatten där nere har frågan måst förfalla. Vi måste dock för vårt vidkommande uttryckligen säga, att ett verkligt behov föreligger. Den omständigheten, att en sådan anstalt inte upprättats i Blekinge län, är alltså inte beroende på det av utskottet antydda skälet utan uteslutande därpå, att hänsyn framför allt måst tagas till de ännu mera trängande sjukvårdande uppgifterna samt därtill att landstingsskatten redan är så hög som 2 kronor 58 öre, varför vi icke ansett oss böra ytterligare belasta budgeten med en utgift av detta slag.

Vill man hävda vad riksdagen tidigare uttalat, nämligen att det är angeläget att rättshjälpsanstalterna utvecklas, så att de komma att motsvara det ändamål i det medborgerliga livet, som ursprungligen var tänkt, så tycker jag inte att statsutskottet skulle skriva så, som utskottet gjort i denna del av sin motivering, då detta, såsom jag här tror mig ha visat, icke i allo håller streck. Det kan ju under alla förhållanden, herr talman, icke annat än vara i linje med riksdagens hittillsvarande ståndpunktstagande, om detta spörsmål går till utredning. Därmed har man icke bundit sig för att följa den linje, som kan framkomma, då utredningens resultat föreligger. Däremot kan man öppna en möjlighet för de landsting, som i likhet med Blekinge läns landsting anse, att det skulle vara nyttigt att ha en sådan anstalt. Huruvida det kan vara ekono-

*I fråga om
de offentliga
rättshjälps-
anstalterna.*

(Forts.)

miskt möjligt för staten att utöka sina prestanda i detta stycke, skadar i varje fall icke att undersöka.

Jag skulle på den grund, herr talman, vilja vädja till kammaren att bifalla reservationen och sålunda gå med på utredningsyrkandet.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmanen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmanen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Anderson i Råstock, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 87, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 12.

*Ang. hem
för kroniskt
sjuka.*

Härpå föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 88, i anledning av väckta motioner om bidrag till uppförande m. m. av hem för kroniskt sjuka. Därvid anförde:

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Larsson**: Herr talman! Jag anser mig böra i denna fråga säga några få ord, närmast för att meddela kammaren, att då jag funnit mig böra tillråda Kungl. Maj:t att för nästa budgetår icke upptaga något anslag för byggande av hem för kroniskt sjuka, så har detta icke berott på, att jag skulle ha den meningen, att det för framtiden skulle vara väl ordnat på detta område och ytterligare anslag alltså icke erforderliga. Tvärtom förhåller det sig som bekant på det sättet, att det är först under de senare åren, som man inom olika landstingsområden börjat i större utsträckning anordna dessa synnerligen välbehöfliga hem för kroniskt sjuka, vilka man alltså länge fått vänta på här i landet. Då jag icke desto mindre ansett mig kunna förorda ett kortare uppskov på denna punkt, så har det berott på två skäl. För det första har ju det ekonomiska läget pressat till största möjliga återhållsamhet i fråga om utgifter. Och enligt mitt förmenande behövde någon skada icke ske, om man tog något års paus i fråga om inrättande av dessa hem. För det andra kan erfarenheten hittills sägas ha givit vid handen, att man ännu icke i landets olika delar fått sin uppfattning stadgad om hur dessa hem lämpligast borde anordnas. Det har rätt en viss tvekan, huruvida det skulle vara landstingen, som upprättade hemmen för kroniskt sjuka, eller om det borde vara anförtrött åt de enskilda kommunerna att göra det. Det har också rätt tvekan, om det borde vara större hem eller smärre hem, som skulle komma till stånd, o. s. v. Även detta har medverkat till att jag ansåg mig kunna intaga den ståndpunkten, att någon skada knappast skedde, för den händelse man väntade något med att bevilja medel för sådana hem.

Nu framhåller statsutskottet i anledning av de väckta motionerna, att det på några håll, särskilt i två län, redan står i det närmaste färdiga anstalter av detta slag, vilka äro byggda och inrättade i förhoppning om erhållande av statsbidrag, och att det därför är önskvärt, att åtminstone till dem sådant bidrag redan under nästa budgetår måtte kunna utgå. Med anledning av dessa upplysningar vill jag allenast nämna, att när det förslag, som upptages i statsverkspropositionen, utformades, så hade till socialdepartementet icke inkommit meddelanden om att dessa av statsutskottet nämnda anstalter ens voro påbörjade eller ännu mindre befunno sig i sådant läge, att ansökningar skulle behöva avgöras redan nästa budgetår om anslag till deras utförande. Jag vill visst inte säga, att det på minsta sätt kan vara olägligt, om riksdagen nu ställer detta mindre belopp, som statsutskottet här förordar, till Kungl. Maj:ts förfogande. Men jag vill erinra därom, att en viss orättvisa kan inträffa, därigenom att statsutskottet har utpekade ett par anstalter såsom i behov av anslag, medan däremot liknande anstalter på andra håll, om de eljest befunne sig i samma läge, icke skulle komma i åtnjutande av statsbidrag.

Vad jag huvudsakligen velat framhålla är emellertid, att ett uppskov, om ett sådant skulle ha beslutats, borde ha vidtagits blott på mycket kort tid och att det i och för sig önskvärda i att få dessa hem anordnade av mig icke på något sätt bestritts genom det förslag, som jag tillrätt Kungl. Maj:t att framlägga.

Herr **Andersson** i Falkenberg: Herr talman! Jag har egentligen begärt ordet för att rikta en vädjan till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet, att herr statsrådet, då det gäller att göra upp nästa års budget, måtte taga denna post i välvilligt beaktande. Att här föreligger ett behov, torde väl styrkas av de motioner, som i år från olika håll och av olika innebörd framkommit i riksdagen.

Nu förhåller det sig ju så, att på vissa håll ha landstingen tagit hand om denna sak, och där har det i allmänhet blivit ordnat på ett tillfredsställande sätt på ett flertal platser. På andra håll ha landstingen däremot överlämnat ordnandet av denna sjukvård till de olika primärkommunerna. Där har det i allmänhet blivit så, att städerna fått sin vårdfråga ordnad, under det att på landsbygden ännu ingenting blivit åtgjort för denna vårdfrågas ordnande. I mitt län äro förhållandena ungefär sådana. Där pågår för närvarande ett rätt intresserat arbete att söka få landskommunerna tillsammans för att ordna vårdfrågan för de kroniskt sjuka. Om förhållandet nu blir sådant, att anslag icke stå till förfogande, så blir det ju inte möjligt att föra frågan fram. Detta för med sig, att denna väl behövlige vårdform, som alldeles säkert fyller en mycket stor uppgift, kommer att, åtminstone vad beträffar landsbygden där hemma, skjutas fram en mycket lång tid. Detta skulle enligt min uppfattning vara till skada i många avseenden, icke minst därutinnan, att den vård, som lämnas dessa sjuka, icke kan erhållas på annat håll. De äro avstängda från lasaretten och sjukstugorna, och den vård, som ges dem på kommunernas fattigvårdsanstalter, lämnar nog åtskilligt övrigt att önska.

Nu har utskottet satt vissa villkor för det anslag, som utskottet här förordar, och det gör, att anslaget, såsom herr statsrådet påpekar, icke kan användas så fritt som önskvärt vore. Jag har tidigare undersökt, hur det ligger till med de medel, som redan stå till förfogande. Enligt uppgift, som lämnats av medicinalstyrelsen, äro samtliga medel, som förut beviljats, reserverade för ansökningar, som redan ligga inne. Det kan således icke bli något utöver vad som här skall beviljas, d. v. s. till Kronobergs och Älvsborgs län, plus de ansökningar, som förut inlämnats och ligga under omprövning.

Jag vill med utgångspunkt från detta förhållande rikta en varm vädjan till

*Ang. hem
för kroniskt
sjuka.
(Forts.)*

Ang. hem
för kroniskt
sjuka.
(Forts.)

herr socialministern, att då nästa års budget skall göras upp, något anslag på denna post måtte komma med, så att den välbehövliga vårdform, som det här är fråga om, måtte kunna tillgodoses. Speciellt när det gäller vissa områden på landsbygden är det av stor vikt, att denna verksamhet måtte kunna fullföljas och om möjligt utvecklas.

Jag har, herr talman, intet yrkande att göra.

Herr **Jansson** i Falun: Herr talman! Endast ett par ord i anledning av vad herr statsrådet och chefen för socialdepartementet yttrade. Han sade, att utskottet här utpekat två landstingsområden, som skulle komma i åtnjutande av statsbidrag. Ja, vi ha visserligen gjort detta i motiveringen. Vi ha framhållit det såsom skäl, varför vi ansågo, att det var så brådskande, att man borde ställa ett anslag till Kungl. Maj:ts förfogande för nästa budgetår. Men jag vill säga, herr talman, att det är självklart, att varken statsutskottet eller riksdagen ämnar lägga sig i på vilket sätt Kungl. Maj:t fördelar anslaget. Vi ha endast åberopat detta såsom motivering och skäl för att föreslå uppförande av ett anslag i staten.

Vidare ber jag få säga, att vi ha ingalunda haft den uppfattningen, att departementschefen underlåtit att upptaga något anslag på denna punkt av *den* anledningen, att han icke skulle vara intresserad för frågans genomförande. Vi förstå till fullo, att det berott på ekonomiska skäl. Situationen var rätt så svår, då statsverkspropositionen gjordes upp, och att den icke är mycket bättre nu, därom äro vi nog tämligen överens. Men då man här bereder möjlighet för de olika landstingsområdena att sätta i gång arbeten, kan ju detta ha sin stora betydelse, och detta även ur den synpunkten, att man fördelar dessa möjligheter litet mera vidsträckt över landet.

Utskottet har på anförda skäl ansett sig böra tillstyrka ett anslag på denna punkt, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 13.

Slutligen föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lantmäteriuundervisningens anordnande vid tekniska högskolan m. m. jämte en i ämnet väckt motion; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 14.

Ordet lämnades härefter till herr **Björkman**, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa att på morgondagens föredragningslista bland två gånger bordlagda ärenden måtte upptagas första lagutskottets utlåtande nr 32 närmast före första lagutskottets utlåtanden nr 33, 34 och 35 samt bevillningsutskottets betänkande nr 41 näst efter jordbruksutskottets utlåtande nr 71.

Denna hemställan bifölls.

§ 15.

Herr **Karlsson** i Grängesberg avlämnade en av honom *m. fl.* undertecknad motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 250, angående anslag till bekämpande av arbetslösheten.

Nämnda motion, som erhöll ordningsnumret 542, bordlades.

§ 16.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från bevillningsutskottet:

nr 190, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta i fråga om vissa postavgifter;

nr 191, i anledning av väckt motion angående ytterligare begränsning av rätten för skattskyldig att sammanföra inkomster från olika verksamhetsgrenar till en och samma förvärvskälla;

nr 192, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående märkning av kärl, innehållande söta läskedrycker, m. m.; och

nr 193, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående restitution eller avkortning av vissa kronoutskylder, som påförts vid Pehr Fricks Fabrikers Aktiebolag anställda personer;

från första lagutskottet:

nr 188, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 22 juni 1923, innefattande bestämmelser angående kvinnas behörighet att innehava statstjänst och annat allmänt uppdrag; och

nr 189, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse om ändring i vissa delar av brandstadgan den 15 juni 1923; samt

från riksdagens kansli:

nr 175, angående vissa lättnader i avseende å hälsovårdsstadgans tillämpning för köpingar och municipalsamhällen; och

nr 176, angående åtgärder, åsyftande att Aktiebolaget Vin- och spritcentralen samt Aktiebolaget Svenska Tobaksmonopolet må i sina tillverkningar i största möjliga utsträckning gynna inhemsk produktion.

§ 17.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtande, nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av byggnader för karolinska sjukhuset m. m. jämte fyra i ämnet väckta motioner; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 72, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om vård av vissa skogar inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker med flera områden m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1, 2 och 4 §§ förordningen den 15 juni 1923 (nr 213) angående skogsvårdsstyrelser;

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för byggnadsarbeten och andra engångskostnader avseende lantbrukshögskolan samt Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut ävensom en i ämnet väckt motion;

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till lantbrukshögskolan, centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, statens växtskyddsanstalt samt lantbruksinstitutet vid Ultuna m. m. jämte i ämnet väckt motion; och

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående hjälpatgärder åt vissa lägenhetsinnehavare å kronomark i de sex nordligaste länen jämte en i ämnet väckt motion.

§ 18.

Justerades protokollsutdrag.

§ 19.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

att riksdagsmannen herr E. Hultman, Järvsö, som lider av ischias, fortfarande t. o. m. den 13 innevarande maj är till arbete oförmögen, intygas.

Gävle den 9 maj 1932.

Pär Landahl.
Legitimerad läkare.

§ 20.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Vougt* under 30 dagar fr. o. m. den 7 maj för fortsatt deltagande i internationella nedrustningskonferensen i Genève,

» <i>Wiklund</i> i Byske	under 7 dagar fr. o. m. den 11 maj,			
» <i>Olsson</i> i Gävle	» 5 » »	» 13 »		
» <i>Gardell</i> i Gans	» 3 » »	» 11 »		
» <i>Andersson</i> i Stockholm	» 3 » »	» 11 »		
» <i>Olsson</i> i Blädinge	» 2 » »	» 12 »	och	
» <i>Persson</i> i Trången	» 4 » »	» 12 »	.	

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5.43 e. m.

In fidem
Per Cronvall.